

*Mr Тајјана Јевремовић-Пејровић
испјраживач сарадник, Институт за
међународну политику и привреду, Београд*

Регулисање прекограничних спајања друштава капитала у праву ЕУ

Резиме

Овај рад говори о прекограничним спајањима друштва и њеној регулативи у оквиру Европске уније. Разматрана је, пре свега, нова Директива о прекограничним спајањима која после дуго година оствара могућности оваквим операцијама. Такође су обрађене одредбе које садржи Статут Европске комисије, у мери у којој омогућава стварање Европске комисије путем прекограничних спајања.

Кључне речи: *компанијско право ЕУ, прекогранична спајања, Европска комисија, спајање пријањем, спајање оснивањем новог друштва.*

Увод

Европска Унија се у последњих неколико година у великој мери бавила питањем прекограничних кретања друштава, када је у регулисању овог питања остварен изузетан успех. Историја настанка ових правила није, међутим, тако успешна и представља деценије пуне одбачених предлога, идеја, па и инструмената којима су ова питања требала да се регулишу. Наиме, још од самог настанка Европске економске заједнице била је истакнута идеја формулисања регулативе која ће обухватити неколико значајних питања у области компанијског права, међу којима су већ тада била стварање особеног европског друштва, као и прекогранична

спајања. Идеја регулисања ових питања имала је у то време другачију позадину од данашње. Тек створена Европска економска заједница сусрела се са националним правима која су међусобно била изузетно различита, а притом су и бројне установе, које данас чине саставни део модерног компанијског права, тада биле потпуно непознате. Компанијско право Европске уније, онакво какво је данас, производ је вишегодишњих активности и напора у овој области, који су резултирали низом аката и докумената, пре свега Директива, које су од потпуно различитих националних права створиле данас заједничку основу коју чине већ доста уједначена правила компанијског права. Таква основа служи данас као узор за модерно регулисање компанијског права, које је, између осталог, послужило и у реформи домаћег права, иако се и оно само непрекидно мења и усавршава, пратећи потребе које савремени живот, пре свега знатно ширење граница ЕУ, а затим и све ближе везе земаља-чланица захтевају.

Успешно регулисање прекограничних кретања започиње тек након политичког компромиса у вези са учествовањем радника у управљању, који је, у суштини, био главни камен спотицања у решењу проблема везаних за прекогранична кретања. Када је, наиме, крајем 2000. године на састанку шефова земаља ЕУ у Ници дошло до политичког компромиса који се односи на регулисање Европске компаније, уследило је доношење Статута Европске компаније, као и Директиве у вези са положајем радника у Европској компанији, а врло брзо након тога и Директиве о прекограничним спајањима друштва капитала. У току је рад на Директиви о прекограничној промени седишта друштва, тако да ће њеним усвајањем бити окружена регулатива у материји прекограничних кретања друштва. Успех је свакако изузетно значајан, али и утолико лепши када се има у виду да је први предлог о Европској компанији начињен давне 1970. године, а да је рад на Конвенцији о прекограничним спајањима отпочео још 1965. године. Треба ипак нагласити да су документи који су данас усвојени у великој мери другачији од оних како су они првобитно били замишљени, али и да су у међувремену усвојена бројна правила која су створила битно другачије услове за нову регулативу.

Овај рад анализира нову регулативу у области прекограничних спајања, највише Директиву о прекограничним спајањима као најзначајнији извор, али помиње и одредбе везане за Европску компанију у мери у којој регулишу прекогранична спајања. Треба имати у виду да је у регулисању прекограничних спајања нова Директива имала у виду стање у националним законодавствима које је прилично уједначено услед постојања Треће директиве компанијског права која регулише национална спајања. Стога одредбе ове директиве треба увек имати у виду, иако Директива о прекограничним спајањима у врло малом броју одредби упућује на одредбе те Директиве.

Директива о прекограничним спајањима друштава капитала

У регулисању прекограничних спајања најзначајнији извор представља Директива о прекограничним спајањима друштава капитала која наводи потребу за сарадњом и консолидацијом друштава капитала из различитих земаља-чланица, иако у погледу прекограничних спајања постоје бројне законске и административне тешкоће.¹⁾ Ова одредба је ступила на снагу, иако је уношење њених одредби у национално законодавство везано за 15. децембар 2007. године.

1. Домен примене и друге опште одредбе

Директива се односи на спајања друштава капитала (дефинисаних чланом 1 Прве директиве компанијског права за свако национално право) која су основана у складу са правом земље чланице и која имају регистровано седиште, место у коме се налази управа (стварно седиште) или главно место пословања унутар Заједнице, под условом да су најмање два друштва регулисана правом различитих земаља-чланица (прекогранична спајања).²⁾ Осим тога, Директива се односи и на акционарска друштва која имају правну личност, као и посебну имовину која служи за намирење њених дугова и која су подвргнута под национално право које предвиђа заштитне одредбе у циљу заштите интереса чланова и трећих лица у складу са Првом директивом компанијског права.

Предвиђена су два начина спајања: спајање припајањем и спајање оснивањем новог друштва. *Спајање* се дефинише као операција којом једно или више друштава која престају да постоје без поступка ликвидације (друштво престало припајањем, односно спајањем) пренесе на друго постојеће друштво (друштво стицалац), односно друштво које оснивају целокупну своју имовину (активу и пасиву), а заузврат друштво стицалац, односно ново друштво издаје своје акције или одговарајући удео, односно, уколико је то случај, одговарајући износ у новцу који не прелазе 10% номиналне вредности, односно, у њеном недостатку обрачунску вредност тих акција или удела. Могућ је и поједностављени случај спајања када друштво које престаје да постоји без поступка ликвидације преноси целокупну своју имовину (активу и пасиву) друштву које држи све акције, односно уделе који представљају њен капитал.

Прекогранична спајања су могућа између оних форми друштва чије је спајање дозвољено правом релевантне земље-чланице.

1. Directive 2005/56/EC of the European Parliament and of the Council of 26 October 2005 on cross-border mergers of limited liability companies, OJ L 310, 25.11.2005. Иако је раније ова Директива била означена као Десета директива компанијског права, сада је тај део из званичног наслова избачен.
2. First Council Directive 68/151/EEC of 9 March 1968 on co-ordination of safeguards which, for the protection of the interests of members and others, are required by Member States of companies within the meaning of the second paragraph of Article 58 of the Treaty, with a view to making such safeguards equivalent throughout the Community, OJ L 65, 14.03.1968.

Друштво које учествује у прекограничном спајању мора се подвргнути условима и формалностима националног права под које потпада. Уколико право земље-чланице предвиђа могућност противљења унутрашњем спајању са аргументом заштите јавних интереса, могуће је да се примени и на прекогранично спајање ако је најмање једно од друштава која учествују у спајању подвргнуто под право те земље. Поменути услови и формалности ће се нарочито односити на процес доношења одлуке о спајању и, имајући у виду њен прекогранични карактер, заштиту поверилаца друштава која учествују у спајању, имаоца обвезница, власника акција или удела, као и запослених у вези са њиховим правима ван оних регулисаних самом Директивом.

Земља-чланица може, у случају да у прекограничном спајању учествује друштво подвргнуто под њено право, да усвоји одредбе којима се обезбеђује одговарајућа заштита мањинских власника који су се противили спајању.

2. Уговор о прекограничном спајању

Регулисање уговора о прекограничном спајању једино је питање које је до краја обухватила Директива, остављајући остала питања да буду регулисана између друштава која учествују у прекограничном спајању.

Управа или административни орган сваког од друштава која учествују у спајању саставља нацрт уговора о прекограничном спајању. Он ће садржати најмање следеће податке:

- 1) форму, име и регистровано седиште друштва која се спајају, као и исте податке како су предвиђени за друштво стицаоца, односно ново друштво;
- 2) однос замењених акција или удела који представљају капитал друштва и износ новца који се исплаћује;
- 3) услове расподеле удела или акција које представљају капитал друштва стицаоца или новог друштва;
- 4) вероватне последице прекограничног спајања на запослене;
- 5) датум од ког ти удели или акције које представљају капитал друштва дају право њиховим власницима на учествовање у добити, као и све посебне услове који су за поседовање акција или удела везани;
- 6) датум од кога се трансакције спојених друштава сматрају у рачуноводственом смислу да су начињени од стране друштва стицаоца, односно новог друштва;
- 7) права која даје друштво стицалац, односно ново друштво за чланове који уживају посебна права или држаоце других хартија од вредности које представљају капитал друштва, или предложене мере у вези са њима;
- 8) посебне погодности дате стручњацима који испитују нацрт уговора о прекограничном спајању или члановима управе, административних, надзорних или контролних органа друштава која учествују у спајању;
- 9) статуте друштва стицаоца, односно новог друштва;

- 10) уколико је то случај, информације о поступцима ради организовања учествовања радника у управљању којима се установљавају њихова права у управљању у друштву стицаоцу, односно новом друштву;
- 11) информације о процени имовине која се преноси на друштво стицаоца, односно ново друштво;
- 12) датуми када су узети у обзир рачуни друштава која учествују у спајању, и који су коришћени ради дефинисања услова за прекогранично спајање.

3. Објављивање

Нацрт уговора о прекограничном спајању објављује се на начин предвиђен правом сваке државе чланице у складу са одредбама Прве директиве компанијског права за свако од друштава које учествује у спајању најмање месец дана пре датума заказаног за заседање генералне скупштине на којој се одлучује о спајању. Предвиђено је да се за свако друштво које учествује у спајању, обавезно објављују форма, назив и регистровано седиште; регистар у коме су депоновани документи друштва; као и назнака аранжмана сачињених у вези са правима поверилаца и мањинских чланова друштава.

4. Извештај органа управе или административног органа

Управни или административни орган сваког друштва које учествује у спајању саставља извештај намењен члановима којим се објашњава и оправдава правни и економски аспект прекограничног спајања и објашњавају последице прекограничног спајања на чланове, повериоце и запослене. Овај извештај ставља се на увид члановима и представницима запослених, односно када они не постоје – самим запосленима, најмање месец дана пре него што је заказана генерална скупштина.

5. Извештај независног стручњака

За свако друштво које учествује у спајању независни стручњак саставља извештај намењен члановима и доступан најмање месец дана пре датума када је заказана генерална скупштина.

Уместо стручњака који делају за свако од друштава која учествују у спајању могуће је да суд или административни орган земље чланице једног од друштава које учествује у спајању, односно друштва стицаоца или новог друштва, на заједнички захтев друштава именује или одобри једног или више независних стручњака који испитују нацрт уговора о прекограничном спајању и састављају јединствени писмени извештај за све чланове.

Овај извештај мора да садржи одређене податке, набројане чланом 10(2) Треће директиве компанијског права о националним спајањима.³⁾

3. Third Council Directive 78/855/EEC of 9 October 1978 based on Article 54 (3) (g) of the Treaty concerning mergers of public limited liability companies, OJ L 295, 20.10.1978.

Испитивање нацрта уговора о прекограничном спајању од стране независних стручњака и њихов извештај неће бити неопходни уколико сви чланови сваког од друштава која учествују у прекограничном спајању на то пристану.

6. Одобрење генералне скупштине

Након увида у извештаје органа управе или административног органа и извештај независног стручњака генерална скупштина сваког од друштава које учествује у спајању одлучује о одобрењу нацрта уговора о прекограничном спајању.

Генерална скупштина сваког од друштава може условити спровођење прекограничног спајања његовим изричитим прихватањем договора у вези са учествовањем радника у управљању у друштву стицаоцу, односно новом друштву, што представља специфичност ове Директиве, нарочито у односу правила Треће директиве компанијског права која регулишу национална спајања.

Права земаља-чланица не морају да захтевају одобрење спајања на генералној скупштини друштва стицаоца уколико су испуњени одређени услови, предвиђени Трећом директивом компанијског права.

7. Сертификат који претходи спајању

Ова одредба специфична је за прекогранична спајања. Наиме, свака земља чланица одређује суд, нотара или други надлежни орган који контролише легалност прекограничног спајања у погледу оног дела процедуре која се односи на свако од друштава која потпадају под њено право, а учествују у поступку спајања.

У свакој заинтересованој земљи ће тај надлежни орган сваком од друштава које потпада под његово национално право, а учествује у поступку спајања, одмах издати сертификат који неспорно потврђује потпуно испуњење свих аката и формалности које претходе чину спајања.

Уколико право земље-чланице под које потпада друштво предвиђа процедуру којом се разматра или мења однос замењених удела или акција, или поступак компензације мањинских чланова, без утицаја на регистравање прекограничног спајања, таква процедура ће се примењивати само уколико друга друштва која се налазе у земљама-чланицама која не предвиђају такву процедуру експлицитно прихвате, одлучујући о нацрту уговора о спајању, право чланова првонаведеног друштва да покрену поступак пред надлежним судом. У том случају, надлежни орган може издати сертификат чак и ако је таква процедура већ започета. Сертификат мора, међутим, да садржи податак да је наведена процедура у току. Одлука у поступку биће обавезујућа за друштво стицаоца, односно ново друштво, као и за све његове чланове.

8. Контрола легалности прекограничног спајања

Свака земља-чланица одређује суд, нотара или други надлежни орган за контролу легалности прекограничног спајања када је друштво стицалац или ново

друштво подвргнуто под право те земље-чланице у вези са оним делом процедуре који се тиче окончања прекограничног спајања, као и формирања новонасталог друштва, када је то случај. Надлежни орган ће нарочито испитати да ли је нацрт уговора о спајању прихваћен у свим друштвима под истим условима, односно да ли су дефинисани услови учествовања радника у управљању, уколико је то случај.

У ту сврху ће свако од друштава која учествују у спајању доставити надлежном органу сертификат у року од шест месеци од његовог издавања заједно са уговором о прекограничном спајању који је одобрила генерална скупштина.

9. Датум од ког прекогранично спајање производи дејство

Право земље-чланице под које је подвргнуто друштво стицалац, односно ново друштво одређује датум од ког прекогранично спајање производи дејство. Тај датум мора бити након испитивања легалности.

10. Регистрација

Право сваке земље-чланице под која су потпадала друштва која су се спојила одређује у односу на своју територију услове објављивања у складу са Првом директивом компанијског права у јавном регистру у коме је свако од друштава обавезно да достави документа ради објављивања окончаног прекограничног спајања. Регистар друштва стицаоца, односно новог друштва одмах обавештава регистре у којима свако од друштава има обавезу достављања докумената да је прекогранично спајање ступило на снагу. Уколико долази до брисања старе регистрације, она ће се извршити по пријему тог обавештења али не пре.

11. Последице прекограничног спајања

Прекогранично спајање има од тренутка када производи дејство следеће последице:

- 1) Целокупна имовина (актива и пасива) припојених, односно спојених друштава преноси се на друштво стицаоца, односно ново друштво;
- 2) Чланови припојених, односно спојених друштава постају чланови друштва стицаоца, односно новог друштва;
- 3) Припојено, односно спојена друштва престају да постоје.

Када у случају прекограничног спајања регулисаног овом Директивом права земаља-чланица захтевају испуњење посебних формалности пре него што пренос одређених делова имовине, права или обавеза има дејство на трећа лица, те формалности ће обавити друштво стицалац, односно ново друштво.

Права и обавезе друштава која се спајају која проистичу из уговора о раду или односа запослених, који постоје на дан када прекогранично спајање производи дејство преносе се на друштво стицаоца, односно ново друштво као последица ступања прекограничног спајања на снагу даном тог ступања на снагу.

Забрањено је стицање сопствених акција.

12. Поједностављене формалности

Када у прекограничном спајању припајањем учествује друштво које држи све акције или друге хартије од вредности које дају право гласа на генералној скупштини једног или више припојених друштава неће се примењивати један број одредби и поступак ће бити поједностављен.⁴⁾

Када се прекогранично спајање припајањем изводи од стране друштва које држи 90% или више али не све акције или друге хартије од вредности које дају право гласа на генералној скупштини једног или више припојених друштава, извештаји једног или више независних стручњака и документи неопходни за контролу биће неопходни само у мери у којој право које регулише друштво стицаоца или припојено друштво то захтева.

13. Учествовање запослених

Друштво стицалац, односно ново друштво биће подвргнуто правилима о учествовању запослених у управљању на снази, уколико постоје, у земљи-чланици у којој се налази његово регистровано седиште.

Међутим, она се неће примењивати када најмање једно од друштава која се спајају има, шест месеци пре објављивања нацрта уговора о прекограничном спајању, просечан број запослених који прелази 500 и у коме се спроводи систем учествовања радника у управљању, или када национално право, меродавно за друштво стицаоца, односно ново друштво не предвиђа:

- 1) најмање исти ниво учествовања радника у управљању као што постоји у релевантном друштву које учествује у спајању, мерено према броју представника радника у односу на чланове административних или надзорних органа или њихова тела или групе директора који управљају деловима друштва који стичу профит, под условом да постоји представљеност радника, или
- 2) једнака права у учествовању у управљању за запослене у друштву стицаоцу или новом друштву чије се место вршења делатности налази у другој земљи-чланици у односу на права запослених у земљи-чланици у којој друштво стицалац или ново друштво има своје регистровано седиште;

Учествовање радника у управљању у друштву стицаоцу или новом друштву и њихово учествовање у дефинисању тих права регулишу земље чланице у складу са принципима и процедурама дефинисаним Уредбом о Европској компанији и одређеним одредбама пратеће Директиве која допуњује Статут у погледу положаја запослених.⁵⁾

4. Тако, нацрт уговора о спајању не мора да садржи одређене одредбе, неће се примењивати одредбе о извештају независног стручњака, и у вези са последицама прекограничног спајања – спајањем припајањем чланови припојеног друштва не постају чланови друштва стицаоца. Неће се примењивати одредба о доношењу одлуке на генералној скупштини сваког од друштава које учествује у поступку спајања којом се одобрава нацрт уговора о прекограничном спајању на једно или више припојених друштава.

Када у најмање једном друштву које учествује у спајању постоји систем учествовања радника у управљању а друштво стицалац, односно ново друштво треба да буде подвргнуто под такав систем, такво друштво мораће да буде у правној форми која омогућава уживање права на учествовање радника у управљању.

Када у друштву стицаоцу, односно новом друштву постоји систем учествовања радника у управљању, оно ће бити у обавези да предузме мере које обезбеђују да су права радника у управљању заштићена у случају даљих домаћих спајања у периоду од три године након ступања прекограничног спајања на снагу, сходно примењујући остала правила о учествовању радника у управљању.

14. Ваљаност

Прекогранично спајање које производи дејство не може се прогласити ништавим.

Статут о Европској компанији

Статутом о Европској компанији отвара се још једна могућност реорганизације друштава. У односу на досада поменути начин, путем примене одредби Директиве о прекограничним спајањима, основна разлика лежи у резултату прекограничног спајања. Наиме, операција је у основи иста, долази до спајања припајањем или оснивањем новог друштва, али је то друштво које резултира из прекограничног спајања у случају примене Директиве национално, односно везано је за национално право једне земље чланице. За разлику од тога, примена Статута о Европској компанији и прекогранично спајање према његовим одредбама доводе до стварање особене, европске форме друштва – Европске компаније. Одредбе Уредбе о Европској компанији су директно примењиве у правима земаља чланица и оне омогућавају оснивање и деловање друштава која имају европску димензију, и која су ослобођена препрека везаних за разлике и ограничено национално дејство националних компанијских права.

Уредба о Европској компанији садржи одређени број правила која се директно примењују на ово друштво. Осим тога, у одређеним питањима Уредба упућује на национална права земаља-чланица, где разлике у националним регулативама имају овде посебан значај и отварају могућност различитих модификација основног облика Европске компаније. Уредба је ограничена на питања статусног компанијског права, а сва друга питања, нарочито опорезивање, конкуренција, интелектуална својина или инсолвентност регулишу се правилима националних права, односно другим одредбама комунитарног права која регулишу ова питања дирек-

5. Council Regulation (EC) No 2157/2001 of 8 October 2001 on the Statute for a European company (SE), OJ L 294 of 10.11.2001., Council Directive 2001/86/EC of 8 October 2001 supplementing the Statute for a European company with regard to the involvement of employees, OJ L 294 of 10.11.2001.

тно. Врло значајно питање учествовања радника у управљању у Европској компанији регулисано је посебном пратећом Директивом уз ову Уредбу.

1. Опште одредбе

Уредба регулише стварање посебне европске форме акционарског друштва коју назива *Societas Europaea*, скраћено SE. До формирања SE долази на неколико начина:

- а) спајањем акционарских друштава која су основана према праву једне од земаља-чланица и имају регистровано и стварно седиште на територији Уније, уколико су најмање два од тих друштава регулисана правима различитих земаља-чланица;
- б) стварањем SE у виду холдинга од стране акционарских или друштава са ограниченом одговорношћу која су основана према праву једне од земаља-чланица и имају регистровано и стварно седиште на територији Уније, уколико су најмање два од тих друштава регулисана правима различитих земаља-чланица, или уколико најмање две године имају зависно друштво које је регулисано правом друге државе чланице или филијалу која се налази у другој земљи чланице;
- ц) формирањем зависног друштва куповином акција од стране, као и других форми које су регулисане јавним или приватним правом, а која су основана према праву једне од земаља-чланица и имају регистровано и стварно седиште на територији Уније, уколико су најмање два од тих друштава регулисана правима различитих земаља-чланица, или уколико најмање две године имају зависно друштво које је регулисано правом друге државе чланице или филијалу која се налази у другој земљи чланице;
- д) акционарско друштво које је основано према праву једне од земаља-чланица и има регистровано и стварно седиште на територији Уније може се трансформисати у SE уколико је најмање две године имало зависно друштво које је регулисано правом друге државе-чланице.

Права земаља-чланица могу предвидети да у стварању SE могу учествовати и друштва чије се стварно седиште не налази на територији Уније, али само уколико је основано према праву неке од земаља-чланица, у којој има регистровано седиште, као и уколико има стварну и непрекинуту везу са економијом те земље чланице.

У случају да се SE формира спајањем, оснивањем холдинга или зависног друштва оно ће се сматрати акционарским друштвом регулисаним правом земље чланице у којој се налази њено регистровано седиште. Капитал SE се изражава у еурима а износ уписаног капитала не сме бити мањи од 120 000 еура.

Правила која су везана за капитал, његово одржавање и промене, као и одредбе везане за акције, обвезнице и друге хартије од вредности се одређују према одредбама националног права која се односе на акционарска друштва чије је регистровано седиште у оној земљи чланице у којој је SE регистрована.

Регистровано седиште SE мора се налазити унутар Уније, у истој земљи чланици у којој се налази и њено стварно седиште. Осим тога, земља-чланица може захтевати да се за SE које се региструје на њеној територији ту налазе и регистровано и стварно седиште SE. Регистровано седиште SE може се под одређеним условима преместити у другу земљу-чланицу без престанка SE, односно стварања нове правне личности.

SE је регулисано следећим правним изворима (хијерархијски распоред):

1. Уредбом о SE,
2. у питањима у којима то Уредба изричито предвиђа одредбама Статута,
3. у питањима која нису регулисана Уредбом или уколико су делимично регулисана у тим непокривеним деловима примењују се:
 - а) одредбе националних права којима се спроводе мере усвојене у оквиру ЕУ а односе се на SE,
 - б) одредбе земаља чланица које би се примењивале на акционарска друштва која су формирана у складу са правом земље чланице у којој SE има своје регистровано седиште;
 - ц) одредбе њеног статута, исто као и за акционарска друштва која су основана у складу са правом земље-чланице у којој SE има своје регистровано седиште.

Свака SE мора се регистровати у земљи чланици у којој се налази њено регистровано седиште и то у регистру који је за то одређен према праву земље-чланице, а у складу са правилима Прве директиве компанијског права о вођењу регистра за друштва.⁶⁾ Подаци о регистровању SE или брисању такве регистрације се објављују у информативне сврхе у службеном гласилу Уније (*Official Journal of the European Communities*) након објављивања у складу са националним правом.

SE ће имати следећу структуру: генералну скупштину акционара и надзорни орган и орган управљања (систем управљања путем два органа – *two-tier system*) или административни орган (систем управљања путем једног органа – *one-tier system*) зависно од форме која је усвојена статутом.

Опште правило Уредбе је да ће се у погледу припреме годишњих, и уколико је то случај консолидованих рачуна, укључујући и пратеће годишње извештаје, као и њихову контролу и објављивање примењивати правила која се примењују на акционарска друштва према праву земље-чланице у којој се налази регистровано седиште SE.

У погледу престанка друштва, ликвидације, инсолвентности, престанка плаћања и сличних процедура на SE се примењују правне одредбе које би се примениле на акционарско друштво, основано у складу са правом земље-чланице у којој се налази њено регистровано седиште, укључујући и одредбе које се односе на доношење одлука од стране генералне скупштине.

6. Види члан 3 Прве директиве компанијског права (68/151/ЕЕЦ).

2. Оснивање SE путем спајања

Оснивање SE подвргнуто је одредбама права које се примењује на акционарска друштва оне земље чланице у којој се налази регистровано седиште SE.

SE може настати спајањем акционарских друштава која су основана према праву једне од земаља-чланица и имају регистровано и стварно седиште на територији Уније, уколико су најмање два од тих друштава регулисана правима различитих земаља-чланица. Спајање мора бити изведено у складу са процедуром за спајање припајањем или спајање новим оснивањем које је предвиђено члановима 3 и 4 Треће директиве компанијског права (78/855/ЕЕЦ). У случају спајања припајањем друштво стицалац добија форму SE у тренутку када спајање почне да производи дејства, док у случају спајања новим оснивањем новоосновано друштво постаје SE.

За сва питања која нису регулисана Уредбом или уколико су делимично регулисана у тим непокривеним деловима за свако од друштава која учествују у поступку спајања примењују се одредбе права земље чланице које се иначе примењују на спајања акционарских друштава у складу са одредбама Треће директиве компанијског права (78/855/ЕЕЦ).

Управа или административни органи друштава која учествују у спајању састављају уговор о спајању који обухвата следеће податке:

- а) име и регистровано седиште сваког од друштава која учествују у спајању, као и предлог ових података за SE;
- б) однос замене акција, односно, уколико је то случај, компензације;
- ц) питања преноса, односно доделе акција SE;
- д) датум од кога акције SE дају право на учествовање у добити, као и све посебне услове везане за ово право;
- е) датум од ког се радње припојеног друштва сматрају учињеним за рачун SE у рачуноводственом смислу;
- ф) права која SE гарантује акционарима припојеног друштва који имају посебна права или лицима која поседују друге хартије од вредности, односно друге мере које су предложене у њиховом интересу,
- г) све посебне предности које се дају стручњацима који врше проверу уговора о спајању, као и члановима административних органа, управе, дирекције, надзора или контроле друштава која учествују у спајању;
- х) статут SE;
- и) информације везане за поступак према коме се одређује учествовање радника према правилима пратеће Директиве уз Уредбу.

За свако од друштава која учествују у спајању објављују се одређени подаци у националном гласилу земље под чије право је то друштво подвргнуто, уз евентуалне додатне захтеве права те земље-чланице: облик, име и регистровано седиште сваког од друштава која учествују у спајању; регистар у коме се налазе подаци за свако од друштава; назнака споразума који су начињени у складу са одредбама

Уредбе везаним за заштиту права поверилаца и мањинских акционара друштава; као и име и регистровано седиште предложено за SE.

Уредба предвиђа да као алтернативу стручњацима који делују у корист сваког од друштава која учествују у спајању суд или административни орган земље-чланице једног од друштава може, на заједнички захтев друштава, именовати једног или више независних стручњака према одредбама Треће директиве компанијског права, који саставља јединствени извештај намењен свим акционарима.

Одлука о спајању се доноси на генералној скупштини сваког од друштава. Генералне скупштине сваког од друштава могу задржати резерву да услове регистрацију SE изричитом ратификацијом споразума који ће у вези са радницима бити постигнути.

Право земље-чланице које се примењује за свако од друштава ће се применити као да се ради о спајању акционарског друштва, имајући у виду прекограничну природу спајања, а нарочито у вези са заштитом интереса поверилаца друштава, имаоцима обвезница или других хартија од вредности.

Земља-чланица може за друштва која су подвргнута под њено право да усвоји одредбе које се односе на одговарајућу заштиту мањинских акционара који су се противили спајању.

Контрола спајања раздвојена је у две фазе. У првој фази праћење легалности поступка спајања предвиђено је за свако од друштава на основу и у складу са правом које регулише спајање акционарских друштава земље-чланице чије се право примењује на друштво.

У свакој заинтересованој земљи-чланици ће суд, нотар или други надлежни орган издати сертификат којим се потврђује испуњење аката и формалности које се захтевају пре него што до спајања дође.

У вези са делом процедуре који се тиче окончања спајања и формирања SE легалност испитује суд, нотар или други надлежни орган земље-чланице у којој се налази предложено седиште SE. Стога ће свако од друштава која учествују у спајању поднети надлежном органу сертификат о испуњености услова у року од шест месеци од издавања, заједно са копијом уговора о спајању који је потврђен у том друштву.

Орган који прати легалност окончања спајања и формирања SE нарочито ће водити рачуна о чињеници да су друштва која учествују у спајању потврдила уговор о спајању под истим условима и да је споразум о учешћу запослених постигнут у складу са пратећом Директивом уз ову Уредбу.

Спајање и симултано оснивање SE производи дејство тренутком регистравања SE у складу са условима о регистравању, али се регистравање не може обавити пре окончања формалности везаних за предвиђену двоструку фазу контроле спајања.

Окончање спајања се објављује за свако од друштава која учествују у овом поступку у складу са одредбама Прве директиве компанијског права о објављивању података.

Последице које производи спајање наступају *ipso jure* и симултано и односе се на:

- а) универзални пренос целокупне имовине (активе и пасиве) припојеног, односно спојених друштва на друштво стицаоца, односно ново друштво (SE);
- б) акционари припојеног, односно спојених друштва постају акционари друштва стицаоца, односно новог друштва;
- ц) припојено, односно спојена друштва престају да постоје;
- д) друштво стицалац, односно ново друштво добија форму SE.

Уколико у случају спајања акционарских друштва права земаља-чланица захтевају испуњење неких посебних формалности пре преноса неких добара, права или обавеза да би тај пренос имао дејство према трећима, те формалности ће се захтевати и бити испуњене или од стране друштва која се спајају или од стране SE након њене регистрације.

Након регистрације SE спајање се не може поништити нити прогласити неважећим. Одсуство предвиђене контроле спајања може бити један од разлога за престанак SE.

У случају спајања припајањем када друштво стицалац држи све акције или друге хартије од вредности које дају право гласа на генералној скупштини другог друштва неће се примењивати правила која се односе на неке податке у уговору о спајању, дејства спајања, као ни одредбе везане за стручњаке који састављају извештај. У овом случају ће се, међутим, примењивати правила Треће директиве компанијског права, као и национална права која регулишу свако од друштва које учествује у спајању.

Уколико дође до спајања припајањем од стране друштва које држи 90% или више али не и све акције и друге хартије од вредности које дају право гласа на генералној скупштини другог друштва, извештаји органа управљања или администрације, независних експерата и документи неопходни за контролу легалности ће се захтевати само у обиму у коме национално право које регулише или припојено друштво или друштво стицаоца то захтева.

3. Положај запослених у SE

Директива о положају запослених донета је уз Уредбу о Статуту SE и њен циљ је обезбеђивање социјалних циљева, нарочито везаних за учешће запослених, којима се обезбеђује да стварање SE не доведе до нестанка или промене положаја запослених, везано за њихово управљање, у друштвима која учествују у стварању SE. Стога Директива има специфичан задатак да дефинише положај запослених у друштвима након реорганизације, која редовно подразумева и промену меродавног права која се примењује на друштво, а да притом очува положај запослених у друштвима која учествују у овом поступку.

Основна идеја од које се кренуло у дефинисању одредби Директиве су, пре свега, обавеза информисања и евентуалног консултовања у сваком случају ствара-

ња SE. Поред тога, правило је да у случају постојању права учешћа у оквиру једне или више друштава која учествују у стварању SE та права треба да буду очувана и пренета на SE, уколико саме стране које учествују у овом поступку не одреде другачије. Уопште је нарочито истакнут принцип очувања већ стечених права и примене таквог стања на SE. Такође је промовисан нарочито принцип постизања договора међу заинтересованим странама, односно евентуалном применом супсидијарних правила.

Директива предвиђа да се од тренутка сачињавања плана реорганизације од стране органа управе или административног органа предузимају неопходне мере ради обавештавања и започињања преговора са представницима запослених из друштва о њиховом учешћу у SE. У сврху омогућавања преговарања између друштава која учествују у поступку стварања SE и запослених у тим друштвима предвиђа се стварање посебног преговарачког тела. Специјално преговарачко тело и надлежни органи друштава која учествују у поступку одређују писменим споразумом аранжмане који се тичу учешћа запослених унутар SE.

У случају стварања SE путем трансформисања договор ће садржати најмање исти ниво свих елемената учешћа запослених као и онај који је постојао у друштву које се претвара у SE.

Земље-чланице морају предвидети стандардна правила о учешћу запослених која морају задовољити услове из ових правила датих у Анексу Директиве. Стандардна правила која су одређена националним правом земље-чланице регистрације ће се примењивати само уколико је SE настала трансформацијом друштва у коме су се примењивала правила о учешћу запослених у управљању у случају спајања ако су се примењивала правила о учешћу у односу на најмање 25% укупно запослених у свим друштвима која учествују, односно у случају мањег броја уколико то одлучи преговарачко тело. Уколико је раније постојало више различитих форми учествовања преговарачко тело одлучују која од тих форми ће постојати у SE.

У Анексу Директиве дате су одредбе Стандардних правила које се односе на састав представничких тела запослених, стандардна правила за информисање и консултовање, као и стандардна правила за учествовање.

Закључак

Из изложених правила може се извући неколико закључака. Пре свега, јасно је да је омогућено прекогранично спајање и то на два начина. Пре свега Директивом о прекограничним спајањима којима је друштво стицалац, односно новоосновано друштво подвргнуто под једно национално право земље-чланице, и са друге стране, применом Статута о Европској компанији могуће је да се као резултат прекограничног спајања појави Европска компанија. На тај начин отворена је широка могућност прекограничних кретања која ће сигурно одговарати пословним потребама и изузетно широком унутрашњем тржишту Уније. У односу на сама правила која предвиђају анализирани документи може се уочити прилична дослед-

ност у регулисању прекограничних спајања која су уследила после усвајања Статута о Европској компанији. Предвиђене мере и поступак су готово исти, са свим специфичностима сертификата, двоструке контроле легалности, последицама и немогућности побијања спајања која се одликује у оба документа. Треба истаћи, међутим, да је при усвајању Директиве о прекограничним спајањима дошло до битних измена одредби које регулишу положај запослених, тако да се у том питању могу приметити битније разлике у регулисању прекограничних спајања. Узимајући у обзир да одредбе Директиве о прекограничним спајањима нису унете још у национална законодавства, нити је дошло до примене Директиве, за сада је немогуће оценити каква ће бити примена у пракси њених правила, нити какав ће бити однос прекограничних спајања регулисаних овом, у односу на прекогранична спајања која се изводе на основу Статута о SE. Таква пракса је неизвесна. Извесно је, међутим, да је усвајањем ових инструмената коначно уклоњен низ препрека у прекограничним спајањима и да ће сада друштва несметано моћи да се крећу и користе све предности на територији чак 27 земаља, што подразумева изузетно широк простор и неслућене могућности.

Tatjana Jevremović-Petrović, LL.M
Associate Researcher Institute
for International Politics and Economy, Belgrade

REGULATION OF CROSS-BORDER MERGERS OF BUSINESS ORGANIZATIONS IN EU LAW

Abstract

This work deals with cross-border mergers of companies and new EU regulation in this domain. The focus is on the new Directive on cross-border mergers of limited liability companies, which makes this possible after a long period of legal and other obstacles. The paper also deals with the articles of the European Company Statute, in the context of creating a European Company through a cross-border merger.

Key words: *EU company law, cross-border mergers, European Company, merger by acquisition, merger by the foundation of a new company.*